

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρων διακρίνομεν ἐν αὐτῷ Χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὅτι ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἡ ἐλεημοσύνη τὰ μέγιστα συντελοῦσι πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου· διότι βεβαίως, ὡς εὐκόλως ἐννοεῖται, ὁ δρόκων ἀφεύκτως ἤθελε κατισχύσῃ, εἰ μὴ ὁ τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ κατοικήσας ἄνθρωπος ἐξ οἴκου πρὸς τὸν πτωχὸν γέροντα κινούμενος ἐφιλοξένοι αὐτόν.

Τελευτώντες λέγομεν, ὅτι ὁ εἰρημένος μῦθος, ὡς γνήσιος διατελεῖ ἐρριζωμένος ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λαοῦ, διότι ἀπέρρευσε ἐκ τῆς ὕμης τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ φαντασίας. Μαρτυρεῖ δ' ὅτι ἔτι καὶ νῦν δρᾷ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ, καίτοι ἀσθενέστερον ἢ ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἀγαπᾷ πάντοτε ὅπως διὰ μυθικῶν εἰκόνων περιβάλλῃ καὶ περικοσμῇ σπουδαῖα γεγονότα καὶ πρόσωπα. Ἄλλως τε γνωστόν, ὅτι ἀνέκαθεν τὸ συμβολικῶς λαλεῖν ἦν ὁ κύριος χαρακτήρ πασῶν τῶν θρησκευτικῶν τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ σοφοὶ τῶν ἐθνῶν ἦσαν ἡναγκασμένοι ὅπως τοῦτο τὸ εἶδος τῆς γλώσσης ἐκλέξωσιν ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ μὲν σύνεσις εἰσέτι δὲν διεκρίνετο ὡς ἀρκούντως πλουσία, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀρρηρημένους ἐννοίας, ἵνα ἐκφρασθῇ περὶ πραγμάτων ὑπερᾶνω τῆς γενικῆς αἰσθητικότητος ὑφουμένων, ὥσπερ ἐκφραζόμεθα ἡμεῖς ἡδὴ. Προσέτι δὲν δύναται τις ἵνα ἀρνηθῇ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ὅλως διαφόρους ιδέας εἶχον περὶ τῆς περιστοιχιζούσης αὐτοὺς φύσεως ἢ ἡμεῖς. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἐβασίζετο τὸ μὲν ἐπὶ τούτου, ὅτι οὗτοι μὲν παρετήρουν τὰ πράγματα μᾶλλον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς φαντασίας, ἡμεῖς ὅμως μᾶλλον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας, τὸ δ' ἐπὶ τούτου, ὅτι ἐκεῖνοι μᾶλλον ἡμῶν ἦσαν ἐξωκειωμένοι ὅπως τοῖς πᾶσιν ἀποδίδωσι θρησκευτικὴν σχέσιν καὶ ἐν ἐκάστῳ φαινομένῳ διακρίνωσιν ἀπαύγασμα τοῦ θείου. Ὡς ἐκ τούτου φαίνεται ὁ κόσμος τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τόσον διάφορον ὄψιν, ὥστε ἡμεῖς νῦν πράγματι δυσκολευόμεθα ἵνα εἰσδύσωμεν εἰς τὴν ιδέαν αὐτῶν. Ἐπομένως οὐδὲν τὸ θαυμαστόν, ἂν ἡ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων μύθων ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον αἰνιγμα ἄλυτον καὶ ἂν μάλιστα ἔτι καὶ νῦν οὐδαμῶς τολμῶμεν ὅπως καυχώμεθα, ὅτι ὑπερεπηθήσαμεν πᾶσας τὰς δυσκολίας, ἐλύσαμεν πᾶν τὸ αἰνιγματῶδες καὶ διηυκρινήσαμεν πᾶν τὸ σκοτεινόν. Εἴθε τοῦλάχιστον ἵνα ἡ νέα σταδιοδρομία ᾗ ὀρθή. Ὁ σκοπός, πρὸς ὃν αὕτη ἀποβλέπει, ἐστὶ μέγας καὶ ὑψηλός· ἴσως μάλιστα συνδέεται μετὰ τοῦτο ἡ λύσις τοῦ αἰνιγματος τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν καὶ τοῦ κόσμου. Ὡς ἐκ τούτου εἴθε ἵνα μὴ καταπονηθῇ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐρεύνης ἀγωνιζόμενον καὶ ἀντιπαλῶν ἐπὶ τοῦ νέου πεδίου τοῦ πνευματικοῦ ὁγῶνος. Ἴσως κατορθώσῃ ἐπὶ τέλους ὅπως μετὰ τινὰς αἰῶνας διασκεδᾷ πᾶν νέφος, ὅπερ μόνον ὑπὸ μορφᾷ ἄλλοκότους καὶ ἰδιοτρόπου παρουσιάζουσιν ἡμῖν τὰ θαύματα τῆς προϊστορικότητος, ἵνα παρᾷ αὕτη τῷ κατεγοητευμένῳ ὀφθαλμῷ ἐν τῇ ἀγνῇ αὐτοῦ καλλονῇ, ἐν τῇ θεῇ αὐτοῦ λαμπηδόνι.

ΔΗΜ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

ΑΙ ΤΥΧΑΙ ΤΟΥ ΘΛΕΜΑΧΟΥ ΤΟΥ ΦΕΝΕΛΩΝΟΣ.

Μετὰ τὴν τοῦ Ταρτάρου ἐπίσκεψιν, ὁ Τηλέμαχος ἐισέρχεται εἰς τὰ Ἡλύσεια πεδία, ἐνθα ἀναγνώριζει αὐτόν ὁ πρόπαππὸς του Ἀρκείδιος καὶ τὸν διαδεδαιότι ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς ζῇ, ὅτι θά τὸν ἐπανίδῃ ἐν Ἰθάκῃ καὶ ὅτι θά βασιλεύσῃ μετ' αὐτόν. Ἐν ταύτῃ δὲ ὁ Ἀρκείδιος περιγράφει αὐτῷ τὴν εὐτυχὴ κατάστασιν ἐν ἣ διατελοῦσιν οἱ ἥρωες, οἵτινες διεκρίθησαν ἐν πολέμοις. Ἀκολουθῶς ἀρχεται περιγραφῆς, οἷας σπανίως, κυρίαί καὶ κύριοι, ἠκροάσθητε ἢ περιγραφῇ αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς εὐδαιμονίας, ἥς ἀπολαύουσιν οἱ δίκαιοι, ἰδίᾳ δὲ οἱ καλοὶ ἀρχόντες, οἱ κατὰ τὸν βίον αὐτῶν ὑπηρετήσαντες τοῖς θεοῖς καὶ εὐτυχεῖς καταστήσαντες τοὺς ὑπ' αὐτῶν κυβερνηθέντας λαούς. Ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς τὴν περιγραφὴν ταύτην καὶ ἄθετε τὰ ὄτα ὑμῶν, τὴν καρδίαν ὑμῶν, τὴν διάνοιαν ὑμῶν καὶ τὴν ὑμετέραν φαντασίαν ἵνα κατακυλισθῶσιν ἐλευθέρως καὶ ἀπροκαλύπτως ὑπὸ τῆς κλαδικῆς ταύτης καὶ ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως τῆς μεγαλοφυΐας. *Télémaque s'avance vers ces rois, qui étaient dans des bocages odoriférants, sur des gazons toujours renaissants et fleuris; mille petits ruisseaux d'une onde pure arrosaient ces beaux lieux, et y faisaient sentir une délicieuse fraîcheur; un nombre infini d'oiseaux faisaient résonner ces bocages de leur doux chant. On voyait tout ensemble les fleurs du printemps qui naissaient sous les pas, avec les plus riches fruits de l'automne qui pendaient des arbres. Là, jamais on ne ressentit les ardeurs de la furieuse Canicule; là, jamais les noirs aquilons n'osèrent souffler, ni faire sentir les rigueurs de l'hiver. Ni la guerre altérée de sang, ni la cruelle envie qui mord d'une dent venimeuse, et qui porte des vipères entortillées dans son sein et autour de ses bras, ni les jalousies, ni les défiances, ni les vains desirs n'approchent jamais de cet heureux séjour de la paix. Le jour n'y finit point, et la nuit, avec ses sombres voiles, y est inconnue: une lumière pure et douce se repand autour des corps de ces hommes justes, et les environne de ses rayons comme d'un vêtement. Cette lumière n'est point semblable à la lumière sombre qui éclaire les yeux des misérables mortels, et qui n'est que ténèbres; c'est plutôt une*

*) Ἰδε ἀριθ. 30, σελ. 593—595.

gloire céleste qu'une lumière : elle pénètre plus subitement les corps les plus épais, que les rayons du soleil ne pénètrent le plus pur cristal : elle n'ébluit jamais ; au contraire, elle fortifie les yeux, et porte dans le fond de l'âme je ne sais quelle sérénité : c'est d'elle seule que ces hommes bienheureux sont nourris ; elle sort d'eux, et elle y entre ; elle les pénètre et s'incorporent eux comme les aliments s'incorporent à nous. Ils la voient, ils la sentent, ils la respirent ; elle fait naître en eux une source intarissable de paix et de joie : ils sont plongés dans cet abîme de joie, comme les poissons dans la mer. Ils ne veulent plus rien ; ils ont tout sans rien avoir, car ce goût de lumière pure apaise la faim de leur cœur ; tous leurs désirs sont rassasiés, et leur plénitude les élève au-dessus de tout ce que les hommes vides et affamés cherchent sur la terre : toutes les délices qui les environnent ne leur sont rien, parce que le comble de leur félicité, qui vient du dedans, ne leur laisse aucun sentiment pour tout ce qu'ils voient de délicieux au dehors. Ils sont tels que les dieux, qui, rassasiés de nectar et d'ambroisie, ne daigneraient pas se nourrir des viandes grossières qu'on leur présenterait à la table la plus exquise des hommes mortels. Tous les maux s'enfuient loin de ces lieux tranquilles : la mort, la maladie, la pauvreté, la douleur, les regrets, les remords, les craintes, les espérances mêmes, qui coûtent souvent autant de peines que les craintes ; les divisions, les dégoûts, les dépit, ne peuvent y avoir aucune entrée.

Les hautes montagnes de Thrace, qui, de leur front couvert de neige et de glace depuis l'origine du monde, fendent les nues, seraient renversées de leurs fondements posés au centre de la terre, que les cœurs de ces hommes justes ne pourraient pas même être émus. Seulement ils ont pitié des misères qui accablent les hommes vivants dans le monde ; mais c'est une pitié douce et paisible qui n'altère en rien leur immuable félicité. Une jeunesse éternelle, une félicité sans fin, une gloire toute divine est peinte sur leurs visages : mais leur joie n'a rien de folâtre ni d'indécemment ; c'est une joie douce, noble, pleine de majesté ; c'est un goût sublime de la vérité et de la vertu qui les transporte. Ils sont, sans interruption, à chaque moment, dans le même saisissement de cœur où est une mère qui revoit son cher fils qu'elle avait cru mort ; et cette joie, qui échappe bientôt à la mère, ne s'enfuit jamais du cœur de ces hommes ; jamais elle ne languit un instant ; elle est toujours nouvelle pour eux : ils ont le transport de l'ivresse, sans en avoir le trouble et l'aveuglement.

Ils s'entretiennent ensemble de ce qu'ils voient et de ce qu'ils goûtent : ils foulent à leurs pieds les molles délices et les vaines grandeurs de leur ancien-

ne condition qu'ils déplorent ; ils repassent avec plaisir ces tristes mais courtes années où ils ont eu besoin de combattre contre eux-mêmes et contre le torrent des hommes corrompus, pour devenir bons ; ils admirent le secours des dieux qui les ont conduits, comme par la main, à la vertu, au travers de tant de périls. Je ne sais quoi de divin coule sans cesse au travers de leurs cœurs, comme un torrent de la divinité même qui s'unit à eux ; ils voient, ils goûtent ; ils sont heureux, et sentent qu'ils le seront toujours. Ils chantent tous ensemble les louanges des dieux et ils ne font tous ensemble qu'une seule voix, une seule pensée, un seul cœur ; une même félicité fait comme un flux et reflux dans ces âmes unies.

Dans ce ravissement divin, les siècles coulent plus rapidement que les heures parmi les mortels ; et cependant mille et mille siècles écoulés n'ôtent rien à leur félicité toujours nouvelle et toujours entière.

Ὅποσν καλλιέπεια καὶ ἀρμονία ! Ὅποσν ἀγαθότης ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ! Ὅποια ζωγραφικωτάτη καὶ εὐρυθμος ἀπεικόνισις ! Ὅποια τοῦ μεγαλείου τῆς ἀρχαιότητος ἀναγνώρισις καὶ τοῦ ὕψους τῶν χριστιανικῶν δοξασιῶν συναίσθησις καὶ ἐφαρμογή ! Τὰ ἀθάνατα ταῦτα ἔπη περὶ ἀνάς ὁ Ἀρκείδιος ἐπιπροστίθησι καὶ τινὰς συμβουλὰς, ὧν μετὰ σεβασμοῦ ὁ Τηλέμαχος ἀκροασάμενος, ἐξέρχεται ἑκθαμβὸς τῶν ἡλυσείων πεδίων καὶ ἀφικνεῖται δρομαῖος εἰς τὸ θυμωαχικὸν στρατόπεδον.

Ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ τῶν ἀρχηγῶν πάντων συγκροτησάντων ἐκκλησίαν, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς ἀναπτύσσει τοὺς λόγους δι' οὓς δὲν ἤρμοζεν ἵνα οἱ σύμμαχοι, ὡς εἶχον ἀποφασίσει, καταλάβωσιν αἰθνιδίως καὶ δι' ἀπάτης τὴν πόλιν ἣν οἱ ὄμηροι παρέδωκαν, συνεπεῖρα ρητῆς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ συνεννοήσεως, εἰς τοὺς Λευκανοὺς, παρέχει δὲ ἀθήονα δείγματα συνέσεως καὶ ἀνεκτικότητος μετὰ τὴν σύλληψιν δύο προσφύγων, ὧν ὁ μὲν, ὀνόματι Ἀκάνθος, ἐπεδίωξε τὴν δηλητηρίασιν αὐτοῦ, ὁ δὲ, Διόσκουρος καλούμενος, ὑπέσχετο τοῖς συμμάχοις τὴν κερὰν τοῦ Ἀδράστου. Ἀκολούθως δὲ ἀρξάμενης τῆς μάχης, ὁ Τηλέμαχος μεγάλῃν καὶ φοβεράν ποιεῖται θραῦσιν περίεξ αὐτοῦ, ἀναζητῶν τὸν Ἀδράστον, ὅστις, ἀναζητῶν αὐτὸν ὡσαύτως, φρονεῖ ἐν τούτοις τὸν Πειδίστρατον, υἱὸν τοῦ Νέστορος. Ἐπέρχεται τότε ὁ φιλοκτῆτης ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἐτοιμάζεται νὰ ρίψῃ τὸ βέλος κατὰ τοῦ Ἀδράστου, αἰσθάνεται ἑαυτὸν σπουδαίως πληγωθέντα καὶ ὑποχρεοῦται εἰς ταχέαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἀποχωρεῖν καὶ παντελῆ ἡνυχίαν καὶ ἀπραξίαν. Τῶν δὲ συμμάχων εὐρισκομένων ἐν δεινотάτῃ θέσει ἕνεκα ἀλλεπαλλήλων ἐπιτυχιῶν τοῦ Ἀδράστου, πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ καὶ τοὺς γενναϊοτέρους φονεύοντος, ὁ Τηλέμαχος, σπεύδων εἰς ἐπικουρίαν καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενος ὅν μετὰ τοιοῦτου ἀδαιμάστου πολέμιου διέτρεχε μέγαν κίνδυνον, ἀρχεται γιγαντιαίας μετ' αὐτοῦ μονομαχίας καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν νικῆσας αὐτὸν χαρίζεται τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὸ ὄρους, ἀκολουθῶς δὲ, προσδάνθεις αἰθνης ὑπ' αὐτοῦ ἀνάνδρως καὶ δολῶς ἅμα τῇ λήξει τῆς μονομαχίας, δίδωσι καὶ αὐτῷ τὸ σύν-

θημα τῆς πάλης, ἥς τὸ ἀποτέλεσμά ἐστιν ὁ θάνατος τοῦ Ἀδράστου.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδράστου, οἱ Δαῦνιοι τείνουσι τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς συμμάχους ἐξαιτούμενοι τὴν εἰρήνην. Καὶ ὁ μὲν Νέστωρ, ἀπαρηγόρητος ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ προσηλοῦς αὐτῷ νιόυ Πειδιστράτου, ἀποσύρεται ὑπὸ τὴν σκηνὴν του καὶ δὲν συμμετέχει τῶν διασκέψεων τῶν ἀρχηγῶν, οὗτοι δὲ συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτό, παραδέχονται τὰς τῶν Δαυνίων προτάσεις, γνωμοδοτοῦσι δὲ συνάμα ἵνα ἡ ἐπικράτεια τῶν ἡττηθέντων διαμελισθῇ, δοθῇ δὲ τῷ Τηλέμαχῳ ἡ χώρα τοῦ Ἄρπυος. Ἀλλ' οὗτος, οὐ μόνον τὴν προσφορὰν ταύτην ἀπορρίπτει, ἀλλὰ καὶ δι' ἰσχυρῶν καὶ μεσῶν εὐθύτητος καὶ πολιτικῆς συνέσεως ἐπιχειρημάτων καταδείκνυσιν ὅτι κοινὸν ἐαυτῶν συμφέρον ἐξυπηρετήσουσι δωρούμενοι τοῖς ἡττηθεῖσιν ὀλόκληρον τὴν ἐπικράτειάν των καὶ ἐκλέγοντες ἄρχοντα αὐτῶν τὸν Πολυδάμαντα· πείθει δὲ καὶ τοὺς Δαυνίους ὅπως τὴν χώραν τοῦ Ἄρπυος παραχωρήσωσι τῷ Διομήδει. Καὶ οὕτω τοῦ πολέμου αἰσίως λήξαντος, οἱ πάντες, χαίροντες ἐπὶ τῇ ἐπακολουθησάσῃ εἰλικρινεῖ καὶ συνετῇ γυναικίᾳ ὁφροσύνῃ καὶ ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ, ἀλλήλοισιν αἰδοῦνται «δακρυόεν γελῶντες» καὶ ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα.

Ὁ Τηλέμαχος φέρων τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς νίκης καὶ τῆς μετὰ ταύτην ἐπιδειχθείσης ἐκτάκτου καὶ θαυμαστῆς ὁφροσύνης, ἀπέρχεται, πρὸς συνάντησιν τοῦ Μέντορος, εἰς τὴν τοῦ Ἰδομενέως ἐπικράτειαν, ἥς μετ' ἀνεκφράστου ἀπορίας βλέπει τὴν μὲν πρωτεύουσαν ἥκιστα πολυτελεῖ, τοὺς δὲ ἀγροὺς θαυμασίως καλλιεργηθέντας. Ὁ Μέντωρ, χαίρων ἐπὶ τῇ ἐν παντὶ νικηφόρῳ αὐτοῦ ἐκστρατείᾳ καὶ τῇ αἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπανόδῳ μετὰ τὴν ἀκριβοῦς ἐπιτέλεισιν τοῦ καθήκοντος, ἀπευθύνει αὐτῷ οὐχ ἥττον σοφῆς συμβουλῆς ἐπὶ τινων σημείων τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ σκοπούσας τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἔτι ἐνδοξότεραν σταδιοδρομίαν· ἀκολουθῶς δὲ ἐξηγεῖ διὰ μακρῶν τοὺς λόγους τῆς μεταλλαγῆς τοῦ τόπου ἔνθα ὀλοφύχως εἰργάσθη, ἀναπτύσσων μετὰ βαθυτάτης πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς συνέσεως τὰ προσκόμματα, ἅπερ συνήθως παρεμβάλλονται ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν κρατῶν, καὶ συνίστησιν αὐτῷ ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν κυβερνήσεως καὶ διαγωγῆς τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν κυβερνήσιν τοῦ Ἰδομενέως. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, κυρία καὶ κύριοι, εἶχε θυγατέρα ὀνομαζομένην Ἀντιόπην, ὥραϊαν, γλυκυτάτην, σεμνήν, τὰ μάλιστα μετριόφρονα καὶ περὶ τὴν οἰκειακὴν οἰκονομίαν ἀφελῶς καὶ μετὰ χάριτος ἀσχολουμένην. Ὁ Τηλέμαχος, καίτοι διατηρῶν ἐν τῷ βάθει τῆς ἡκαρδίας του ἐντετυπωμένην τὴν ἀνάμνησιν τοῦ φλογεροῦ καὶ δηλητηριώδους πάθους, ὅπερ ἐνέπνευσεν αὐτῷ, ἐν τῇ νήσῳ τῆς Καλυψοῦς, ἡ νύμφη Εὐχαρις, ἡσθάνθη οὐχ ἥττον, σχετισθεῖς μετὰ τῆς ἀπλῆς καὶ χαριέσσης Ἀντιόπης, ὅτι ἡ καρδιά αὐτοῦ κατεκυριεύετο ὁσπρέμῃ ἐντονότερον ὑπὸ ἀκραιφνοῦς ἐκτιμῆσεως, βαθέως σεβασμοῦ ἡδυστάτης συμπαθείας, καὶ ὡμολογεῖ τῷ Μέντορι τὸν Ἔρωτα αὐτοῦ.

Vous me blâmez peut-être, lui dit-il, de prendre trop facilement des inclinations dans les lieux où je passe ; mais mon cœur me ferait de continuels

reproches, si je vous cachais que j'aime Antiope, fille d'Idoménée. Non, mon cher Mentor, ce n'est point une passion aveugle comme celle dont vous m'avez guéri dans l'île de Calypso : j'ai bien reconnu la profondeur de la plaie que l'amour m'avait faite auprès d'Eucharis ; je ne puis encore prononcer son nom sans être troublé ; le temps et l'absence n'ont pu l'effacer. Cette expérience funeste m'apprend à me défier de moi-même. Mais, pour Antiope, ce que je sens n'a rien de semblable : ce n'est point amour passionné ; c'est goût, c'est estime, c'est persuasion que je serais heureux, si je passais ma vie avec elle. Si jamais les dieux me rendent mon père, et qu'il me permette de choisir une femme, antiope sera mon épouse. Ce qui me touche en elle, c'est son silence, sa modestie, sa retraite, son travail assidu, son industrie pour les ouvrages de laine et de broderie, son application à conduire toute la maison de son père, depuis que sa mère est morte, son mépris des vaines parures, l'oubli et l'ignorance même qui paraît en elle de sa beauté. Quand Idoménée lui ordonne de mener les danses des jeunes Crétoises au son des flûtes, on la prendrait pour la riante Vénus qui est accompagnée des Grâces. Quand il la mène avec lui à la chasse dans les forêts, elle paraît majestueuse et adroite à tirer de l'arc, comme Diane au milieu de ses nymphes ; elle seule ne le sait pas, et tout le monde l'admire. Quand elle entre dans le temple des dieux, et qu'elle porte sur sa tête les choses sacrées dans des corbeilles, on croirait qu'elle est elle-même la divinité qui habite dans les temples. Avec quelle crainte et quelle religion l'avons-nous vues offrir des sacrifices, et fléchir la colère des dieux, quand il a fallu expier quelque faute ou détourner quelque funeste présage ! Enfin, quand on la voit avec une troupe de femmes, tenant en sa main une aiguille d'or, on croit que c'est Minerve même qui a pris sur la terre une forme humaine, et qui inspire aux hommes les beaux-arts ; elle anime les autres à travailler ; elle leur adoucit le travail et l'ennui par les charmes de sa voix, lorsqu'elle chante toutes les merveilleuses histoires des dieux ; et elle surpasse la plus exquise peinture par la délicatesse de ses broderies. Heureux l'homme qu'un doux hymen unira avec elle ! Il n'aura à craindre que de la perdre et de lui survivre.

Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην σκιαγραφίαν τῆς Ἀντιόπης, ὁ Τηλέμαχος ἐπιπροστίθῃσιν ὅτι ἀκαθέκτως ἐπιποθεῖ τὴν μετ' αὐτῆς σύζευξιν· ὁ δὲ Μέντωρ ἀνομολογῶν πάσας τὰς ἀρετὰς τῆς ἐρασμίας κόρης καὶ ἀπαριθμῶν καὶ ἕτερα αὐτῆς ἐπίσης ἀξιοζήλα προτερήματα, πρὸς δὲ καὶ ὅτι, καθ' ἃ παρετήρησε, καὶ αὕτη τὸν ἀγαπᾷ, ἐπιδοκιμάζει τὴν κλίσιν τοῦ Τηλέμαχου, λέγων μάλιστα ὅτι καὶ οἱ θεοὶ τὴν συζυγίαν ταύτην ὀριστικῶς ἀπεφάσισαν· ἀλλ' ἐπιμένει ἐπιβάλλον τό γε νῦν τὸν εἰς Ἰθάκην πλοῦν καὶ τὴν ἀπὸ

τῶν μνηστήρων διάσωσιν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Πηνελόπεια.

Ἄλλ' ὁ Ἰδομενεὺς, βαρέως φέρων τὴν ἀναχώρησιν τῶν δύο προσφιλεστάτων αὐτῷ ξένων, οὓς ὑπερβαλόντως ἐκτιμᾷ καὶ ὧν περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὴν συμβίωσιν καὶ τὴν συνεργασίαν ἐν τῇ τοῦ κράτους αὐτοῦ διακυβερνήσει, ὑποβάλλει τῷ Μέντωρι πολλὰς καὶ διαφόρους ὑποθέσεις, διαβεβαίων αὐτὸν ὅτι ἀδύνατος ἀποβαίνει ἢ ἄνευ αὐτοῦ ἐξομάλυνσις αὐτῶν καὶ διευθέτησις. Βλέπων δὲ ὅτι τὸ μέσον τοῦτο δὲν τελεσφορεῖ παρ' αὐτῷ, τὸ μὲν ὑποδεικνυμένῳ τὸν καταλληλότερον τρόπον τῆς ὀρθότερας διεξαγωγῆς τῶν ἐν λόγῳ ὑποθέσεων, τὸ δὲ ἐπιμένοντι εἰς τὴν ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς ἀναχώρησιν, ἐπιδιώκει τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ποθομένου διὰ τῆς ἐξερεθίδεως τοῦ πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἔρωτος τοῦ Τηλέμαχου. Καὶ διὸ, διαττάει μεγάλῃν θηρευτικὴν ἐκδρομὴν, εἰς ἣν παραλαμβάνει καὶ τὴν Ἀντιόπην καὶ καθ' ἣν ὄντως ὑπερεπληθύνθη τὸ αἶσθημα τοῦτο διὰ τε τὴν πολὺν ταύτην καὶ ρωμαντικὴν συνέντευξιν καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸ φρικτὸν καὶ ἀποτρόπαιον ἐπεισόδιον τῆς ἐμφανίδεως θηρίου ὀλίγου δεῖν κατασπαράττοντος τὴν Ἀντιόπην ἂν ὁ Τηλέμαχος, ἐγκαίρως προσδραμών καὶ τὸ ζῶον τὸ ἄγριον φονεύσας, μὴ ἔσωξεν αὐτὴν ἀπὸ βεβαίου καὶ σκληροῦ θανάτου. Ἐννοεῖτε βεβαίως, κυρίαι καὶ κύριοι, πόσον δυσκολώτερος ἀπέβη μετὰ τοιαῦτα συμβάντα ὁ ἀποχωρισμὸς· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Μέντωρ, ἐπιβαλὼν εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη διηρῶν καὶ ἀμετάκλητον θέλησιν, παραλαμβάνει τὸν Τηλέμαχον, οὗ περίλυπος ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἕως θανάτου, καὶ ἐπιβιδάζεται μετ' αὐτοῦ πλοίου, ὁδηγῆσοντος αὐτοὺς εἰς Ἰθάκην.

Κατὰ τὴν θαλασσοπλοίαν ταύτην, ὁ Τηλέμαχος προκαλεῖ παρὰ τοῦ Μέντορος τὴν ἀνάπτυξιν καὶ λύσιν πολλῶν δυσχερειῶν περὶ τὸ καλῶς διακυβεργᾶν τοὺς λαοὺς, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ ἀσφαλῶς διακρίνειν τοὺς ἀγαθοὺς ἀπὸ τῶν μοχθηρῶν, ὅπως οὗτοι μὲν ἀποθῶνται, προσλαμβάνωνται δὲ ἐκεῖνοι. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς σοφῆς ταύτης καὶ λίαν διδακτικῆς συνδιαλέξεως, ἐπελθούσης νηνεμίας, τὸ πλοῖον αὐτῶν ὑποχρεοῦται νὰ προσεγγίσῃ εἰς μικρὴν τινα νῆσον. Ἐκεῖ συναπαντῶνται μετὰ σεβασμίου γέροντος, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Τηλέμαχος συνομιλῶν, αἰσθάνεται βαθυτάτην συγκίνησιν, ἥς ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὴν αἰτίαν. Τοῦτου δὲ ἐπιδιβαθθέντος τοῦ ἰδίου πλοίου καὶ ἀπομακρυνθέντος τῆς νήσου, τῆς συγκινήσεως αὐτοῦ τὸν λόγον ἀποκαλύπτει αὐτῷ ὁ Μέντωρ, λέγων ὅτι ὁ ὁδοιπόρος ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς, τὸν ὁποῖον ἐνταῦθα μὲν δὲν ἔπρεπε ν' ἀναγνώρισῃ θὰ ἐπανίδει δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν, Ἀκολούθως δὲ διατάττει τέλεσιν θυσίας εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἀπεκδύεται τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, αὐτὴ δὲ ἡ Ἀθηνᾶ ἐμφανίζεται στυλπνοτάτῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Τηλέμαχου, δίδωσιν αὐτῷ τὰς τελευταίας αὐτῆς ὑποθήκας καὶ ἀνέρχεται ἐντὸς χρυσῆς νεφέλης. Μεθ' οὗ ὁ Τηλέμαχος ἐκ βάθους ψυχῆς, καὶ λίαν συγκινημένος τῇ θεᾷ εὐχαριστήσας, μετὰ βραχύτατον πλοῦν, ἀφικνεῖται εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ συναντᾶται μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παρὰ τῷ πιστῷ Εὐμαίῳ.

Τοιοῦτόν ἐστι τὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φενελῶνος

ἀμίμητον πεζικὸν ποίημα, οὗ τινος μακρὰς ἀνέφερον ὑμῖν περικοπὰς, ὅπως ἰδίῳ ὡς πεισθῆτε περὶ τῶν κατακοσμοῦντων αὐτὸ ὑπερλάμπρων φιλολογικῶν ἀδαμάντων. Ἀγαπᾶτε, κυρίαι καὶ κύριοι, αὐτόν τε καὶ τὸν Βαρθολομαῖον· ἔχετε δὲ πάντοτε παρ' ὑμῖν τὰς «Τύχας τοῦ Τηλεμάχου» καὶ τὴν «Περὶ ἡγῆσιν τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος εἰς τὴν Ἑλλάδα», καί, διὰ τῆς ὅσον ἐνεσθὶ συνεχοῦς μετ' αὐτῶν ἀναστροφῆς, δώσατε τῇ ὑμετέρᾳ καλαισθησίᾳ τροφήν ὑγιεινὴν, εὐχυμὸν καὶ ἀνταξίαν αὐτῆς. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οἱ τοσούτῳ δοξάσαντες τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν τοῦ XVIIου καὶ XVIIIου αἰῶνος καὶ ὧν τὴν μνήμην ζῶντῶν καὶ σεβαστὴν καὶ προσφιλεῖν ἔσσει διατηρήσει ἡ ἀνθρωπότης ἅπαντα εὐγνωμονοῦσα, οὐ μόνον διακρίνονται ἐπὶ ἐκτάκτῳ καὶ παραδειγματικῇ ὄντως καλλιπερίᾳ, ἀλλὰ καὶ κέκτνται πλήρη τὴν συναισθησὶν καὶ γνῶσιν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἥς καυχῶνται ὅτι εἰσὶν οἱ πιστοὶ μύμητα· οἱ ἄνδρες οὗτοι ἴδασιν ὅτι οἱ περιφανεῖς ἡμῶν πρόγονοι, διατεθειμένοι, ἔνεκα τοῦ διοργανισμοῦ αὐτῶν, τοῦ κλίματος ἐν ᾧ ἔζων, τῆς ἀνατροφῆς τῶν, εἰς τὰ ὑψηλότερα αἰσθήματα, εἰς τὸ εὐαίσθητον τῆς φαντασίας, εἰς τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ὀραίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἅπερ καὶ εἰς μίαν συνέχον ἐκφρασίν, τὴν τοῦ «καλοῦ», ἡδυνήθησαν νὰ περιορίσωσιν ἐν χώρᾳ ἐλαχίστην ἀείποτε κεκτημένην ἑκτασὶν ὄντως ἀπίστευτα μεγαλουργήματα. Ἰδασιν οἱ ἄνδρες οὗτοι ὅτι οἱ αἰδιοὶ ἐκεῖνοι ἦσαν μὲν κἄπως ἀνήσχυοι καὶ ψυλόκαινοι, ὥς παρίστησιν αὐτοὺς μετὰ ζωηρότατα χρώματα καὶ ὁ Δημοσθένης, ἀλλ' ὅτι ἦσαν καὶ καταλληλότεροι εἰς τὸ δέχεσθαι καὶ συναισθάνεσθαι πάσας τὰς ἐντυπώσεις τῆς εὐγλωττίας καὶ προθυμοὶ εἰς τὸ ὑπείκειν χρηστάς συμβουλαῖς, τοῦθ' ὅπερ τρανῶς ἀποδείκνυσιν καὶ ὁ θαυμασμὸς αὐτῶν διὰ τὸν δαιμόνιον τοῦτον ῥήτορα, τὸν ἀπὸ τοῦ ὀκρίσαντος δημοσίου κηρύξαντα τὸ σοφὸν ἀπόφθεγμα, ὅπερ τότε μὲν βεβαίως ἐχειροκροτήθη, νῦν δὲ καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἔχειν ἀκαταπαύστως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἡμετέρας διανοίας· «μία γὰρ αὕτη σωτηρία καὶ πόλεως καὶ ἔθνους ἐστὶ τὸ προστατῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ συμβούλων σπουδαίων τυχεῖν». Ἰδασιν οἱ ἄνδρες οὗτοι καὶ ὅτι οἱ αἰμυνηστοὶ ἐκεῖνοι μετῆχον λεπτοτάτης αἰσθήσεως, ὑψίστης φαντασίας, ἀκραίφνεστάτης ἠθικῆς, δι' ὧν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν νικητῶν τῶν διετήρησαν ἐνδοξον καὶ ἀλώβητον ὑπεροχὴν, τὴν διανοητικὴν, καὶ ἀδιάφθορόν τε καὶ ὑπερέλαμπρον κρᾶτος, τὸ τῆς μεγαλοψυχίας.

ΚΩΝΣΤ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.